

DOI: 10.33310/2518-7813-2019-66-3-90-94

УДК 316.35

Тетяна ДУДКА

*доктор педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту та інноваційних технологій соціокультурної діяльності
Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова,
м. Київ, Україна
e-mail: t.yu.dudka@npu.edu.ua*

ПЕДАГОГІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ СОЦІАЛЬНОГО ВОЛОНТЕРСТВА СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВО-ПОЛІТИЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ УКРАЇНИ

У статті окреслено прогностичний педагогічний потенціал феномена соціального волонтерства студентської молоді, що актуалізує необхідність розробки дієвих моделей його практичної реалізації на території тимчасово окупованих регіонів України.

Відрефлексовано індикативність впливу цілеспрямованості вектору особистісно-професійного розвитку на площину соціально-волонтерської діяльності, позначеної динамічними змінами у ході розв'язання окремих наслідків від наявних суспільно-політичних негараздів.

У процесі дослідницького пошуку було залучено відповідний методологічний інструментарій – історико-компаративний, конструктивно-генетичний та історико-структурний методи.

Ключові слова: соціальне волонтерство, студент, освіта, професійна підготовка.

Своєрідний лейтмотив новітньої української історії, насиченої альтераціями військово-політичної нестабільності, нотами окупаційних настроїв актуалізують необхідність переосмислення основних шляхів виходу із цієї суспільно-політичної кризи. Одним із шляхів, поряд із наявно існуючими, є педагогічний – націлений на виховання соціально-зрілого молодого покоління, здатного протистояти несприятливим суспільно-політичним вихорам сьогодення.

Розгляд соціального волонтерства як педагогічної проблеми актуалізувалося виходячи із пріоритетних завдань сучасної освіти – підготувати достойну молоду зміну, яка здатна протистояти викликам часу (у т.ч. і військово-політичній нестабільності).

Окремі аспекти титульної проблематики відрефлексовано на сторінках тематичних джерелознавчих праць за авторством А. Капської, Ю. Поліщук, Л.Сущенко, І. Мигович, С. Харченко та інші. Проте, більш комплекснішого педагогічного переосмислення потребує проблема соціального волонтерства студентської молоді, актуалізована сучасними умовами військово-політичної нестабільності на проукраїнській території.

Відповідно до окреслення змісту заявленої проблематики визначено основні завдання дослідження:

- проаналізувати рівень науково-дослідного освоєння проблеми, яка досліджується у розрізі міждисциплінарності;
- дослідити вплив досліджуваного педагогічного феномена на розвиток педагогічної теорії та практики новітньої історичної епохи;

- популяризувати наявну науково-педагогічну спадщину виходячи із загальнодержавних завдань сучасного розвитку нашої Батьківщини.

Феномен соціального волонтерства має прадавні корені, які сягають ще прадавніх часів тісної співпраці релігійних общин із представниками різних народів світу. По мірі впливу секуляризаційних віх, досліджуваний феномен екстраполювався у діяльнісні почини благодійних організацій, що частково віддзеркалювало «раритетність» вічних суспільних цінностей – добра, справедливості, милосердя та ін.

У окремих джерелознавчих матеріалах соціально-волонтерство співвідноситься із двома національними ідентифікаторами – ментальністю та культурою, що засвідчує про вагомість впливу національної компоненти на формування такого соціокультурного симбіозу [3].

Досліджуваний феномен у загальнопедагогічному ключі базується на переосмисленні волонтерства як соціальної цінності, потреба у якій підсилюється альтруїстичними початами професійної зорієнтованості, націленої на виконання першочергових для української спільноти завдань загальнодержавного значення.

У зв'язку із необхідністю підсилення значущості педагогічної компоненти у вирішенні досить знакових для нашої держави завдань – боротьби із наслідками військово-політичної нестабільності на Сході України актуалізувалася ціла низка завдань, націлених на залучення студентської молоді до соціального волонтерства шляхом:

- створення позитивного кліматичного оптимізму для формування у студентських

колах ціннісного ставлення до моральних якостей, яке повинно ґрунтуватися на кращих європейських та національних традиціях;

- пропагування студентства до участі у добровільних громадських об'єднаннях з метою пробудження ініціативності та рішучості до дій;
- розробки вітчизняних та спільних із міжнародними партнерами проектів, націлених на розв'язання соціальних проблем, що підсилить значущість особистісного фактору у самоствердженні;
- організації поточних заходів, націлених на утвердження у молодіжних колах національних цінностей, які повинні структуризуватися і приурочуватися до календарних дат.

У цих умовах досить важливим залишається і той факт, що усі вищеперелічені завдання у жодному разі не повинні мати примусовий характер, оскільки така подієвість швидше нагадуватиме стиль ідеологічно-партійного керівництва попередніх історичних епох.

Екстраполяція теоретичної підготовки сучасного студента на панно професійної підготовки до майбутнього життя у суспільстві часто досить різниться, що є наслідком перш за все відірваності мети занять від соціокультурних завдань сьогодення [1]. З метою подолання наявних освітніх труднощів слід перейти до більш складніших обґрунтувань теоретичного матеріалу – шляхом формулювання таких проблемних завдань, які змушують вихованця задуматися, переосмислити і відтворити переосмислене у ключових шляхах вирішення проблемних ситуацій. Побудова алгоритму такої теоретичної ситуативності повинна містити зерна риторичності, комплексності та варіативності. Особливо цінним такий підхід до справи, нам видається, буде продуктивним при підготовці майбутніх менеджерів в умовах педагогічного університету, що уможливить підсилення виваженості при прийнятті важливих управлінських рішень.

Надзвичайно важливою умовою при практичній реалізації сформульованих вище завдань буде цільова особистісна орієнтація такого алгоритму теоретичної ситуативності. Авторська позиція виправдовується виходячи із щонайменше двох основоположних китів сучасного соціокультурного прогресу – самоцінності та самобутності особистісного капіталу для міжцивілізаційного прогресу [7]. У практичній реалізації запланованого проекту та перших «шпальтах» виднітимуть такі напрямки особистісного розвитку, які є ще відносно «сирим» продуктом, на формування якого слід зосередити педагогічну увагу найбільшою мірою

(зокрема, пізнавальна, мотиваційна, соціально-емоційна складові).

Нагромадження національного капіталу соціального волонтерства розглядається автором як пріоритетне завдання особистісно орієнтованого навчання, яке поєднавши у своєму обсязі усі аспекти соціокультурної інтегрованості, здатне переструктурувати професійну підготовку у вищій школі на високорезультативний процес формування національно свідомої молоді генерации.

Реалізація такого складного проекту в академічних умовах уможливиться лише шляхом акцентування педагогічної уваги на внутрішньому світі особистості вихованця, оскільки зовнішня аспективність у цьому ключі не відіграватиме провідної ролі. Незважаючи на те, що діяльність є зовнішнім виявом особистісної ініціативності, проте соціальне волонтерство є нічим іншим як прямим віддзеркаленням ціннісного потенціалу особистості.

Націленість особистісно орієнтованого підходу на формування у студентів бажання реалізувати соціально-волонтерські проекти прокладається довгим шляхом індивідуального саморозвитку та розкриття відповідного творчого потенціалу. У таких умовах саме волонтерство передбачає добровільну ініціативність та у певній мірі творчість. Одвічне соціокультурне тріо – мета, особистість та результат функціонує у часопросторі лише завдяки підтриманню оптимального режиму інтелектуального оптимуму професійно-особистісного розвитку. Саме такі сприятливі для кожної особистості умови інтелектуального функціонування уможливають формування тісного суб'єкт-суб'єктного контакту, який є важливою передумовою для реалізації соціального волонтерства.

У розрізі досліджуваної проблематики, феномен професійної компетентності студента розглядається нами як симбіоз особистісного та професійного, при чому перший компонент залишається на незмінно лідируючих позиціях. Така подієвість обумовлена перш за все тим, що саме особистісне координує вибір того чи іншого професійного, що визначається типом темпераменту та особистими прихогографічними рисами [2].

Другий компонент – професійний є «відголоском» ціннісних орієнтирів, які спрямовують особистість на їх практичне «відтворення» у ситуативності щоденних варіацій. У зв'язку із викладеним, назриває об'єктивна необхідність формування у сучасних студентів таких компетенцій, які з одного боку – відповідали б загальноєвропейським стандартам, а з іншого – задовольняли нагальні національно-державні потреби. До переліку таких освітніх результатів, які здатні актуалізувати у

студентських колах бажання реалізовувати соціально-волонтерські проекти віднесемо наступні пріоритети:

- соціальні – відтворюють рівень особистісної відповідальності перед суспільством, яке «продукує» прийняття оптимальних рішень для вирішення складних завдань, розв'язання конфліктних ситуацій тощо;
- міжкультурні – актуалізують утвердження поваги на усіх рівнях функціонування соціальних інститутів, що пов'язане із нівелюванням культурних, мовних та релігійних відмінностей;
- лінгвістичні – детермінують необхідність налагодження толерантного ставлення до представників інших національностей, що особливо значуще для усного та письмового спілкування між представниками різних соціальних груп;
- інформаційні – презентують поліфункціональний потенціал новітніх інформаційних технологій, які відіграють надзвичайно важливу роль у всіх сферах життєдіяльності особистості;
- просвітницькі – продукують налагодження системи неперервної освіти, що передбачає кристалізацію метацілісності самоосвітнього вектору, націленого на досягнення бажаного результату суспільної поведінки (див. рис. 1).

Матеріали рис. 1 засвідчили, що зорієнтованість векторів соціально-волонтерських проектів сучасного студентства є багатоаспектною, що засвідчено їх цілеспрямованістю та практичною наповненістю, виходячи із сучасних суспільних запитів XXI століття.

Рисунок 1 – Пріоритетна зорієнтованість векторів соціально-волонтерських проектів сучасного студентства

Слід зауважити, що пріоритетна зорієнтованість вище окреслених векторів соціально-волонтерських проектів достатньо виразно демонструє на широкій загал їх аксіологічну центрованість, віддзеркалену на рівні загальнолюдських, правових, громадянських та моральних цінностей [5]. Акцент на аксіологічну детермінанту вибудовує основні шляхи домінування гуманістичних витоків на рівні процесу суб'єкт-суб'єктної співпраці.

Наприклад, черговим орієнтиром професійної діяльності менеджера є його особистісна зорі-

єнтованість на побудову тісних взаємозв'язків із потенційною клієнтською базою. Така зорієнтованість «насичена» гуманістичними ідеалами у межах яких індивід сприймається як самоцінність та самоціль суспільного розвитку, здатного трансформувати фундамент професійної культури у напрямку підвищення загальної продуктивності. З практичної точки зору, ціннісно-гуманістичні орієнтири дозволять значною мірою підсилити значущість професійних дій, забезпечити цілеспрямованість професійних способів і методів суб'єкт-суб'єктної взаємодії. У межах налагодження своєрідної «мережі» таких взаємодій майбутній менеджер вчиться моніторити не лише всезагальне (загальнодоступне), але й сприймати різні рівні індивідуального. У цьому ж ключі і соціальне волонтерство переосмислюється нами з точки зору можливості збереження і утвердження цілої низки загальнолюдських цінностей з метою побудови таких суспільних відносин де панує гуманізм, демократія та міжцивілізаційне взаєморозуміння.

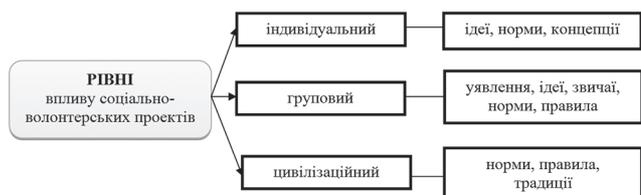

Рисунок 2 – Структура багаторівневого впливу соціально-волонтерських проектів студентства на представників суспільства

Наочні матеріали рис. 2 дають можливість узагальнити структурність багаторівневого впливу соціально-волонтерських проектів студентства на представників суспільства, що окреслено триєдиною єдністю – індивідуального, групового та цивілізаційного (рис. 2). Триєдина цілісність названих рівнів націлена на утвердження у соціокультурному просторі цілеспрямованих ідей, норм, концепцій, уявлень, звичаїв, правил і традицій (рис. 2).

Вище викладене засвідчує, що феномен соціального волонтерства має величезний соціокультурний та педагогічний потенціал, виходячи із його ціннісної наповненості та практичної зорієнтованості. Пріоритетність останнього твердження можна успішно екстраполювати на соціальну канву особистісно-професійного розвитку студентської молоді в умовах вищої школи.

У процесі переосмислення педагогічного потенціалу соціального волонтерства проблематизовано необхідність цілеспрямованого розвитку особистості студента виходячи із: психографічних складових, індивідуальних особливостей, сукупної зорієнтованості діяльнісних починів [6]. Виходячи із

того, що досліджуваний феномен має глибинний педагогічний потенціал, а тому його доцільно від-рефлексовувати з точки зору психологічної проєкції наявного особистісного розвитку пересічного студента.

Рисунок 3 – Психолого-педагогічна зорієнтованість соціального волонтерства у розрізі вищої школи

Наочні матеріали рис. 3 дозволяють підсумувати, що психолого-педагогічна зорієнтованість соціального волонтерства на рівні вищої школи проблематизується у трьох основоположних контекстах: досвід, рефлексія та інтеріоризація (рис. 3).

Загалом, феноменологічний характер зазначеної вище зорієнтованості досить рельєфно відтворюється на рівні:

- предметної соціалізації, яка уможливує формування цілісних суб'єкт-суб'єктних відносин на рівні внутрішньонаціонального і міжнародного спілкування;
- конструктивної взаємодії, враховуючи перебіг ситуаційних перетворень;
- продуктивної особистісної автономності, яка уможливує функціонування індивіда у просторі;
- вираженої добросовісності по відношенню до різних соціальних груп;
- раціональної самооцінки на основі врахування існуючої реальності.

Прояви військово-політичної нестабільності на теренах нашої батьківщини актуалізують на порядку денному завдання фундаментальної освітньої підготовки студентської молоді до реалізації проєктів соціального волонтерства [4]. Така проєктивна діяльність на міжособистісному рівні

співпраці актуалізує примноження особистісного потенціалу, продукує примноження професійних навичок, проблематизує стійкість мотиваційної сфери по відношенню до несприятливої соціокультурної реальності.

Інтегративний потенціал соціально-волонтерського дискурсу у розрізі національної практики детермінує необхідність розроблення цілісної стратегії особистісної самореалізації усупереч деструктивності впливу військово-руйнівним наслідкам наявної політичної агресії.

У такому дослідницькому ключі педагогічний потенціал соціального волонтерства актуалізує прояви відповідних соціокультурних наслідків, які на особистісному рівні віддзеркалюються у:

- практичній зорієнтованості на подолання неявних негараздів;
- цілеспрямованості вольових проявів у розрізі досягнення бажаного успіху;
- продуктивній рефлексії, віддзеркаленій на рівні особистісних суджень.

На основі вищевикладеного можемо зробити висновок, що проблема соціального волонтерства на сучасному етапі розвитку нашої держави усе виразніше набуває педагогічних обрисів. Її діяльна зорієнтованість націлена на розв'язання наявних і наболілих соціальних негараздів, які потребують проявів швидкого реагування зі сторони різних соціальних спільнот (у т.ч. і студентства). Будь-який проєкт соціального волонтерства ґрунтується на добровільному характері його цілісної організації та практичної реалізації. Передумовою для успішного звернення такого проєкту є ситуативність створення успіху особистісного і професійного зростання на рівні різних соціальних інститутів, зокрема і освіти. Такий пропорційно-освітній баланс особистісного розвитку актуалізує пробудження громадянської активності, заснованої на дотриманні пріоритетності ціннісних орієнтирів, гуманізму, соціальної свободи та добротності. Перспективи подальших дослідницьких пошуків вбачаємо у поглибленому науковому відрефлексуванні впливу.

Список використаних джерел

1. Безрукова В. С. Интеграционные процессы в педагогической теории и практике. Екатеринбург: «Центр Пресс», 2004. 152 с.
2. Волонтерское движение: организационные, целевые, ценностно-смысловые, информационно-методические основы : метод. пособие. Екатеринбург : ГОУ ВПО УГТУ-УПИ, 2004. 111 с.
3. Дудка Т. Професійна культура менеджера туризму в умовах соціальної модернізації України // Вісник Інституту розвитку дитини. Вип.35. Серія : Філософія, педагогіка, психологія: Збірник наукових праць. Київ : Видавництво Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, 2014. С. 75–80.
4. Зимняя И. А. Ключевые компетенции – новая парадигма результата образования // Высшее образование сегодня. М.: «Пресса», 2003. № 5. С. 34–42.
5. Кретьова У. П. Модель волонтерской деятельности // Вестник КРАУНЦ. Гуманитарные науки. СПб.: Тип. Ю. Бунина, 2014. № 2 (24) С. 38–42.
6. Маркеева М. В. Психолого-педагогический потенциал волонтерской деятельности в работе со студентами вуза // Молодой ученый. М.: «АРС», 2014. № 21-1. С. 112–117.
7. Мкртумян Л. С. Анализ педагогического потенциала волонтерской деятельности // Молодой ученый. М.: «АРС», 2015. № 4. С. 592–596.

References

1. Bezrukova V. S. (2004). Integracyonnue processu v pedagogicheskoy teoryj i praktyke. Ekaterynburg: «Centr Press» [in Russian].
2. Volonterskoe dvizhenye: organizacyonnue, celevue, cennostno-smuslovue, informacyonno-metodycheskye osnovu : metod. posobyе. Ekaterynburg : GOU VPO UGTU-UPY⁷ [in Russian].
3. Dudka T. (2014). Profesiynna kultura menedzhera turyzmu v umovah socialnoyi modernizacyi Ukrayiny // Visnyk Instytutu rozvytku dytyny. Vyp.35. Seriya : Filosofiya, pedagogika, psykholohiya: Zbirnyk naukovykh prac. Kyiv : Vydavnytstvo Nacionalnogo pedagogichnogo universytetu imeni M. P. Dragomanova [in Ukrainian].
4. Zymnyaya Y. A. (2003). Klyuchevue kompetency – novaya paradygma rezultata obrazovanya // Vushee obrazovanye segodnya. M.: «Pressa» [in Russian].
5. Kretova U. P. (2014). Model volonterskoj deyatel'nosti // Vestnyk KRAUNCz. Gumanytarnue nauky. SPb.: Typ. Yu. Bunyna [in Russian].
6. Markeeva M. V. (2014). Psyhologo-pedagogicheskyy potentsyal volonterskoj deyatel'nosti v rabote so studentamy vuza // Molodoy uchenuj. M.: «ARS» [in Russian].
7. Mkrtumyan L. S. (2015). Analiz pedagogicheskogo potentsyala volonterskoj deyatel'nosti // Molodoy uchenuj. M.: «ARS» [in Russian].

Дудка Т.Ю. Педагогический потенциал социального волонтерства студенческой молодежи в условиях военно-политической нестабильности Украины

В статье обозначены прогнозируемость педагогический потенциал феномена социального волонтерства студенческой молодежи, что актуализирует необходимость разработки действенных моделей его практической реализации в условиях отечественных восточных регионов по военно-политическая нестабильность.

Отрефлексируванно индикативність впливання цілеустремленості вектора особисто-професійного розвитку на площастях соціально-волонтерської діяльності, обозначенной динамічними змінами в ході рішення окремих наслідків от існуючих общественно-політичеська проблем.

В процесі дослідницького пошука было использовано соответствующей методологический инструментов – историко-компаративный, конструктивно-генетический и историко-структурный методы.

Ключевые слова: социальное волонтерство, студент, образование, профессиональная подготовка.

Tetyana Dudka. Pedagogical potential of the student social volunteering activities under the conditions of military and political instability in Ukraine

The article analyzes the phenomenon of social volunteering. Having ancient roots, it is hypothetically compared to the close cooperation of religious communities with representatives of different peoples of the world. With the impact of secularization, the phenomenon under study extrapolated to charitable organizations. This partially reflected the "rarity" of eternal social values – goodness, justice, charity, etc.

The content of individual source materials where social volunteering is correlated with two national identifiers – mentality and culture – is reflected, which testifies to the importance of the influence of the national component in the formation of such social and cultural symbiosis.

Consideration of social volunteering as a pedagogical problem become actual based on the priority tasks of modern education – to prepare a worthy young change that can withstand the challenges of time. In terms of general pedagogy, the phenomenon under study is based on the awareness of volunteering as a social value, which is reinforced by the altruistic principles of professional orientation to fulfill priority tasks for the social community.

The extrapolation of theoretical preparation of a modern student to the panel of professional training for the future life in society is often quite different. It is a consequence of the isolation of the purpose of employment from current social and cultural tasks. To overcome the existing educational difficulties, it is necessary to shift to more complex substantiations of the theoretical material. It can be done employing the formulation of such problematic tasks that cause the student to think, reconsider and reproduce the reconsideration to solve problematic situations. The construction of an algorithm of such theoretical situations must contain some basics of rhetoric, complexity, and variability. This approach to business is especially valuable; it can be productive for the training of future managers at the pedagogical university. It will increase prudence in making important managerial decisions.

An extremely important condition for the practical implementation of the above-mentioned tasks will be the targeted personal orientation of such an algorithm of theoretical situations. The author's position is justified based on at least two fundamental pillars of modern social and cultural progress – the self-esteem and identity of personal capital for the inter-civilizational progress. The practical implementation of the planned project and its first sketches will highlight such areas of personal development, which are still a "raw" material, and most pedagogical attention (cognitive, motivational, social, emotional, etc.) should be focused on it.

Keywords: social volunteering, student, education, training.